(C)ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

דברי הימים

חדשות העבר

Chronicles

(701 B.C.E.)

גליון 24

ירושלים, י״ז באדר ב׳ (ניסן א׳) שלשת אלפים ששים ליצירת

צבא אשור נסוג מירושלים

הוסר מצור־סנחריב; – מגיפת הדבר הפילה אלפי חללים בין האשורים; – בלכיש נפוצה שמועה על מסע מחודש של תרהקה הכושי

ירושלים, ט״ז באדר ב׳ (ניסן א׳).

לאחר מצור קצר של שלשה שבועות נסוגו כוחות אשור הצרים על ירושלים לפתע פתאום בהשאירם אחריהם אלפי מתים שהיתה בהם יד מגפת הדבר.

הפקודה לסגת הגיעה מלכיש, מקום מטהו הראשי של סנחריב, לאחר שנפוצה השמועה על מסע מחודש של תרהקה הכושי בראש חיל מצרי.

רק לאור הבוקר נודע לתושבי ירושלים דבר ההצלה הפתאומית והפלאית. חזקיהו הופיע בלוויית הנביא ישעיהו על חומת העיר לקול תשואות הגיל מפי רבבות הנצורים.

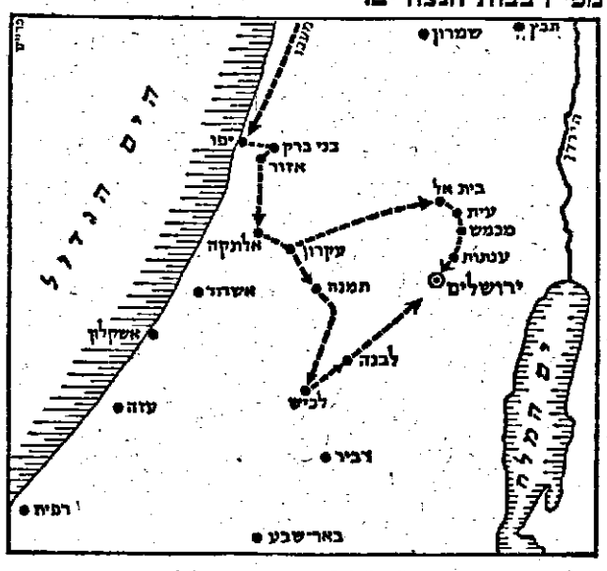

מסע סנחריב עד מצור ירושלים

הידיעות הראשונות על תנועה מוזרה במחנה אשור הגיעו כשעתיים לאחר חצות. אך בטרם הובהר פשר התנועה לא מיהרו להעיר את המלך משנתו. רק כעבור שעה, כשלאור דמדומי בוקר ראשונים נראו שורות הצבא האשורי נסוגות מערבה, מיהרו רצים לארמון המלך להודיעו על כך.

כשהאיר השחר נתגלה מראה משונה ביותר:

אלפי גופות מתגוללות סביב לעיר. סוסים ללא רוכבים משתוללים בחרדה על הגבעות. במרחקים מת־נוצצים שריונים וחודי כידונים של חילים אשוריים בורחים במהירות רבה כאילו רדפם אויב.

המונים מסתערים על שער היציאה

הידיעה נפוצה בעיר במהירות הבזק והמונים החלו לטפס על הגבעות והחומות ואף להסתער אל השער כדי לצאת ולשלול שלל. אולם מטעם המלך נתפרסמה פקודה חמורה לא לצאת משערי העיר: כל היוצא בלי רשות — יומת. איסור זה בא מצד אחד כדי למנוע הידבקות במגפה אשר פגעה באויב. מצד שני עדיין לא היה בטחון בש־עות המוקדמות אם אין זו תחבולה מצד האשורים כדי לבוא לפתע על העיר בהפתח שעריה.

רק בשעה שש אחר חצות היה ברור כי נסיגת האויב היא מוח־לטת.

כבר נספרו 8 אלפים חללים

המלך שלח קבוצות קטנות שהור־דו בסולמות מעל החומה לרגל את כל סביבות העיר ולראות אם לא שם האויב מארב. הקבוצות חזרו מהר, ובפיהן בשורה:

פרט לפגרים מתים אין חייל אשור־י בכל השטח סביב העיר. רבים גם הפצועים שנדקרו בחרבות חבריהם, במהומת המנוסה.

מחשש הידבקות לא הובאו הפצו־עים כשבויים והושארו במקום שנמצאו.

עד כה נספרו שמונת אלפים מתים. הספירה נמשכת.

בשעות הערב הגיעו אכרים מסבי־בות לכיש וסיפרו על נסיגת חיל המצב וכל המסה הצבאי עם סנחריב בראש מהעיר. שם לא נודע דבר המגפה.

נקבת השילוח הצילה את העיר

המונים רבים נהרו אל בריכת השילוח בה נאגרים מי מעיין ניחון דרך הניקבה הגדולה אשר עשה המלך.

מפעל־פלאים זה, פרי חכמתו של מלכנו, הציל את העיר משתי פנים. ראשית נתן מים לנצורים, שנית — מנע את מי המעיין השופע מפיות האויב, דבר שודאי הגביר את חרדתו מפני הכות המשחית של המגיפה.

הבריכה מוקפת בדר גבוהה ומשמר קבוע מופקד עליה.

חלוקת המים התקיימה כל ימי המצור בסדר גמור, ולמרות המדה הזעומה שזכה בה כל איש לא היו מהומות ותגרות הרגילות בימי מחסור מים.

(ראה בעמוד ג׳ פרטים על הניקבה וחציבתה).

פיקוח על המים

מטעם בית המלך נתפרסמה ההר־ראה הבאה:

אף על פי שהאויב נסוג ממצור העיר אין להשתמש עדיין בתחומי העיר במימי הבריכה להשקאת גנים. המצור הקצר לא רוקן את מלאי המים ואין כל מחסור, אך כל עוד לא נודע שאכן יצאו צבאות סנחריב את הארץ וחזרו לאשור, וכל עוד לא חלפה הסכנה של חידוש המצור בימי הקיץ לפני ימות הגשמים, יימשך הפיקוח המתמיד על חלוקת

לעומת זאת נפוצה שם שמועה שחיל מצרי חדש בראשותו של תרהקה השליט בכוש עולה מן חדרום.

עד כה אי אפשר היה לקבוע סר־מית מה היתה הסיבה האמיתית של צו הנסיגה, הידיעה ממצרים או המגיפה ואם שתיהן יחדו.

קרבנות־הודיה על הר־הבית

לאחר שנתודע דבר הצלת העיר, תחלו המוני העם נוהרים להר הבית. בית אלהים היה צר מלהכיל את רבבות העם. לפי צו הכהן הגדול הוחל לעת מנחה בהעלאת קרבנות תודה שנשלחו מארמון המלך.

כידוע צומצם מאוד מספר הקר־בנות בשבועות האחרונים מפני דאר־גה למזונות בעיר.

לא תתואר ההתלהבות שתקפה את העם כשהמלך והנביא ישעיהו חזרו ממצפה החומה.

כזכור לא פסק הנביא מלהרגיע את העם ולהבטיחם כי ה׳ יביס את אשור ולא יבוא סנחריב ירושלימה.

הנביא נישא על כמים מקצה החומה המערבית ועד למעלות הר הבית לקול תרועות בלתי פוסקות:

„הללו—יה! הללו—יה! ה׳ הוא האלהים! ה׳־הוא האלהים! ה׳ שוכן בציון!״

הנביא הזהיר את העם לא לשבוח את מעשה אלהים אשר הצילם ומנע מהם גורל בני אפרים ותושבי שומרון.

המלך נראה עייף מאוד והובא לביתו למען ינוחו. זה שלשה שבו־עות שכמעט לא נתן שנה לעפעפיו בראגה לעיר.

(ראה בעמ׳ ד׳ תיאור של עד ראיה על מראות־הזועה במחנה אשור).

נתקיימה נבואת ישעיהו

לא עברו עשרים וארבע שעות מאז עמד ישעיהו בחצר ארמון המלך ודיבר באוזני השרים הנבוכים והתרדים את הדברים הבאים:

„אֹכֶל הַשָּׁנָה סָפִיס וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית סָחִישׁ וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית זִרְעוּ וְקִצְרוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פִרְיָם. וְיָסְפָה פְּלֵיטַת בֵּית־יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שֹׁרֶשׁ לְמַטָּה וְעָשָׂה פְּרִי לְמַעְלָה. כִּי מִירוּשָׁלִַם תֵּצֵא שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה מֵהַר צִיּוֹן. קִנְאַת ה׳ צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת. לָכֵן כֹּה אָמַר ה׳ אֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר: לֹא יָבֹא אֶל הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא יוֹרֶה שָׁם חֵץ וְלֹא יְקַדְּמֶנּוּ מָגֵן וְלֹא יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סֹלְלָה. בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּא. בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל הָעִיר הַזֹּאת לֹא יָבֹא נְאֻם ה׳. וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי.

דאגה לבריאותו של המלך

מסרב להיבדק ע״י הרופאים

ארמון המלך. בין אנשי המלך שוררת דאגה תמוהה למצב בריאותו של חזקיהו. מאז חודש ימים נטלו מזיו וכמעט שלא נתן שנה לעפעפיו, הרבה בבכי ותפלה בלילות.

לשוא היו תחינותיה של אשתו תפצי־בה שיבדק על ידי רופאי התצר. מזכור ציווה המלך כאות בביעה לאלהים לשרוף טפר רטואות שהיה שמור בספריית בית דוד.

מלך אשקלון חובע ערים מיהודה

אשקלון. שרלודר שהומלך מחדש באשקלון על ידי סנחריב תובע לעצמו גם ערים שנפלו בידי מלך אשור בימים האחרונים.

עד למני שלש שנים כפופות היו לשלטון אשקלון יפו, בית דגון, בני ברק ואזור.

עם פרוץ המרד הגדול כבש מר־קיהו את רובן של ערי שלשת ועדי־תבל דן עד התוף. בערים הפלש־תות הושיב שליטים נוטים ליהודה: באשקלון משל צדקא.

לאחר המפלה ליד אלתקה נשבה צדקא. עתה שואף שרלודר לנקום את נקמת מפלתו מידי חזקיהו ולהר־חיב את שלטונו על שפחי ערי יהו־דה גם בהר.

שליחי המורד הבבלי מרודך הניעו לאילת

שליחות מדינית אל מלך יהודה; — ישראלי שהיה במשלחת מספר על צפית־הגאולה של גולי שומרון

אילת (מאת סופר „דברי הימים״). בדרך הים הגיעה קבוצת „סוחרים״ מעילם שעשו את דרכם סחור סחור באנייה שיצאה ממפרץ הפרת ושטה סביב סביב עד הגיעה הנה.

עד מהרה התברר שלא סוחרים הם אלה, כי אם שליחיו של מרודך בלאדן הבבלי המציק זה עשרים שנה ומעלה למלכות אשור.

השליחים נבהלו לשמוע על מסע הנצחון של סנחריב ועל המפלה ליד אלתקה. בהיותם בדרך לא שמעו דבר וחצי דבר מכל מה שהתרחש בשנה האחרונה.

מרודך בלאדן שלחם בשליחות מדינית השובה אל מלך יהודה, אשר שמעו הגיע עד גבולות עילם, ארץ מזרח רחוקה זו.

בהתרגשות רבה עלה על חוף אילת אחד מחברי המשלחת. הוא נשק את אדמת הארץ, במחרה נת־ברר שהוא ישראלי מהגולים אשר בעילם. בהיותו מיועצי המלוכה בשומרון עלה לגדולה גם בעילם

והיה לאחד היועצים של מרודך המורד. השליח סיפר על הגעגועים העצומים של בני ישראל הנידחים לארץ ישראל. לידיהם הגיעו אגרות מאת נביא ירושלמי ובהן הבטחה שיגאלו משבי וגולה, אם ישובו בכל לבם לה׳ אלהי ישראל ולירושלים.

בדרך כלל ניכרת בין הגולים הר־מה על הקרע אשר נקרעו מירושלים ומבית דוד. המשך קיומה של מל־כות יהודה משמשת להם היכחה שאכן טוב בית דוד בעיני ה׳.

שמו של הנביא מחבר האגרות לגולה לא פורש, אך הגולים מניחים שזהו ישעיהו הנועם ומוכיח בירו־שלים והמנחם והמבשר לגולים.

המשלחת נתעכבה באילת ואינה ממשיכה כדרכה בגלל מצור ירו־שלים. אם תפול העיר — היא תשוב בדרך שבאה בה.

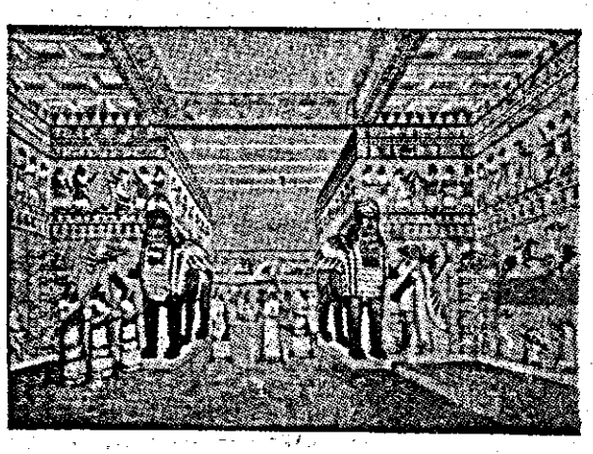

ארמונו של סנחריב מלך אשור בנינוה

מסע סנחריב הטיל אימה על עזה

גברה השפעת המפלגה האנטי־מצרית

עזה. המסע המהיר של סנחריב הטיל אימה על תושבי עזה והגביר את ידי המפלגה האנטימצ־רית.

כשנפלה עקרון בידי אשור נמלטו מעזה השרים שתמכו בהצטרפות לברית עם מצרים ויהודה. הנציב האשורי אשר מנע עד כה ביד רכה התחזק בכסאו לאחר הנצחון האשו־רי ליד אלתקה לפני חדשים.

בעיר מצויים עוד מתי מעט משריו של מלכה האחרון של עזה המלשתית, חנון. כזכור הוא הוכה בידי סרגון וחובל כבול בשרשרות ברזל דרך רחובות העיר ותיצלף בשוטי ברזל. מראה זועה זה הטיל מצד אחד פחד על תושבי העיר ומצד שני הרתיח את דמם של נאמניו.

בחוצות עזה מתחולל ויכוח שכזר מה לו נשמע גם בחוצות ירושלים. אולם רובם של תושבי עזה אינם נותנים אמון בכוחה של מצרים להצילם מידי אשור והם מעדיפים לשאת בעול השליט האשורי.

לאחר המפלה ליד אלתקה ירדה גם רוחם של מצדדי המרד. מעטים ברחו מצרימה, אחרים נאלמו.

מראות זוועה בעקרון

באר שבע. מפי אחד הפליטים מעקרון נודע על מעשי זוועה שהתרחשו בעיר לכשהוחזר אליה פדי מלכה המודח שהיה שבוי בידי חזקיהו.

לפי פקודת סנחריב לאחר הנצחון באלתקה נאסרו חמש מאות נכבדי העיר, הוקעו על פי השיטה האשו־רית על עמודים והעמודים עם גוויר־תיהם הוצבו סביב סביב לעיר, לעיני תושבי העיר והאכרים אשר סביב אכלו עופות טורפים מבשר המוק־עים. אף על פי שלא נותרו עוד מהם אלא השלדים, לא נתן פדי להוריד אותם.

בבל פרקה עול אשור!

גדוד צבא אשורי נשלח מנינווה לדכא את המרד

נינוה, י׳ בניסן. בל־אבני, הנסיך הבבלי המושל זה שנתיים בבבל בכפיפות לאשור, התמרד ונטל לעצמו את התואר „שר כשתי״ (שליט בבל). תואר השמור מימי תגלת פלאסר השלישי למלך אשור. מעשה זה פירושו למעשה פירוק עול אשור.

בהיודע דבר המרד בנינוה, נש־לח מיד גדוד צבאי עוד בטרם הגיעו הודעות על כך מסנחריב השקוע במלחמות בארץ ישראל. דק רק מיוחד נשלח אליו להודיע ולבקש החשת כוחות נוספים. ואף את שובו המהיר של המלך. קבוצת שרים אשוריים התגנדה. כזכור למסע סנ־חריב מערבה בטענה שהסכנה העיק־רית צפויה לאשור מבבל.

לפני שנתיים, בשנה השלישית לעלותו לשלטון, עלה סנחריב על בבל והכה שוק על ירך את כר־תות המורד הבבלי הגדול מרודך בלאדן, אולם והוא הצליח להתחמק ולברוח לעילם. סנחריב השליט על בבל את בל־אבני, אך כנראה שזה שרוי בפחד ובלחץ מצד מרודך ועל כן החליט לנצל את שעת הס־תכנות סנחריב במערב ולהקדים את יריבו, הפליט בעילם.

ישעיהו הנביא מזהיר מפני המשכת הברית עם מצרים

הר הבית. בעת הקרבת מנחת התודה השמיע הנביא ישעיהו את דברו באזני השרים, הכוהנים והעם הרב אשר התקהל ומילא את כל חצרות בית המקדש.

בנאומו הזכיר הנביא את הבטחת ה׳ לא לתת את העיר בידי מלך אשור אשר בבה לבו להאמין כי בעצם ידו ובכוחו ניצח עמים וכבש ארצות. הוא הזכיר את דברי התרוף והגדוף אשר השמיע רבשקה שר צבא סנחריב. והנה תשובת ה׳ אלהי ישראל.

אולם הנביא חזר והחזיר את השרים הלוחצים על המלך להמשיך בברית עם מצרים נגד אשור. „מצ־ריים אדם ולא אל״ אמר הנביא. ומצריים משענת קנה רצוץ ולא יעזרו בעת צרה. לא מידי מצריים באה ההצלה, כי אם מיד ה׳״.

מה לכם מי שיחרר ומה לכם מי נהר? שאל הנביא בהצליפו בועמו על מפלגת שבנא שהטיף מאז ומת־מיד לבגיעה ללא תנאי לאשור ועל מפלגת יואח בן אסף המזכיר שהיה יועצו הראשי של המלך לכרות ברית עם מצריים נגד אשור.

בידי אדם לא היה להציל את ירושלים מידי צבאות סנחריב. סוסי מצריים מאחרים לבוא. הנה הארץ שממה כולה. עוד מעט והיתה כסדום ועמורה. אילמלא הותיר ה׳ את ציון לפליטה.

כאשר נשאל הנביא על ידי יואח מה על יהודה לעשות, ענה:

„ההולכים לרדת מצרים ופי לא שאלו, לעוז במעוז פרעה ולחסות בצל מצרים והיה לכם מעוז פרעה לבושת והחסות בצל מצרים לכלמה״.

יבוא יום פקודה לאשור („ערוך מאתמול תפתה״ כלשון הנביא) וה׳ הוא שיקבץ את נדחי ישראל מכל הגלויות אשר נדחו שמה.

בין השרים שוררת הדעה שיש לפרש את דברי הנביא כהסכמה לשלם מס למלך אשור כאשר עד כה ולא להתגרות בו שנית.

אדר שני או ניסן ראשון?

חג הפסח יוחג בחודש הבא

הר הבית. (מאת סופר „דב־רי הימים״). אליקים אשר על הבית פרסם הודעה ובה פנייה לכל העם בירו־שלים ובכל הארץ להת־כונן לחוג את חג הפסח השנה בעוד ארבעה שבו־עות, ב״ד בחדש הבא.

המצור על העיר מנע בעדנו לחוג את החג במועדו. על כן הוכרז עוד מראשית החודש כי החג יידחה. אך עתה לאחר גם ההצלה שלא היה כמוהו מאז צאת בני ישראל ממצ־ריים. הוחלט על החג באחור של חודש, כאשר נצטויתי בתורת משה לעשות בכל מקרה שימנע מציון מבה שהיא לחוג במועד.

הכהן הגדול כיבה את החודש שאנו עומדים בו בשם אדר שני. דבר זה התמיה קצת את העם אשר זכר כי בהוראת המלך לפני שלשה שבועות הוכרז כי שמו של החודש הוא אמנם ניסן, אך הוא יקרא ניסן א׳.

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

דברי הימים

ירושלים י״ז לאדר ב׳ (ניסן א׳) ב׳ ס׳ ליצירה

נס חג הפסח ב׳ ס׳, היא שנת הארבע עשרה למלכנו חזקיהו, ירשם בתולדות ישראל באותיות שמחה וישועה.

מעולם עוד לא עברו על יהודה ימים קשים כאלה, מעולם עוד לא עשה אוייב שמות כאלה בארץ כאשר עשה סנחריב בשבועות האחרונים. עשרות ערים נמחו מעל פני האדמה. אלפים נפלו לאו דוקא בקרבות כי אם בחרב מרצחים אשורים, רבבות הובלו לשבי. אבד קציר תבואות חורף, לא נזרעו תבואות קיץ. מחוץ תשכל חרב ומבית — רעב.

ישועה ונצחון

והיתה בנו יד הבגידה, יד הפרת ברית, שבמוהן מעטות ודאי בתולדות יחסי עמים:

ירושלים הביעה את כניעתה. חזקיהו שלח מס כאשר הושת עליו. שלשים ככר זהב, שלש מאות ככר כסף! נקצצו דלתות בית אלהינו כדי לצבור את ההון הרב הזה.

לשוא.

כספנו וזהבנו ועל הכל: כבודנו הוקרבו לשוא.

לאחר שלקח סנחריב את כל אלה עלה על ירושלים!

אולי היתה העיר פותחת את שעריה למדביר העמים, ללוכד לכיש אלמלא...

אלמלא הרחיב האויב את פיהו לחרף ולגדף את קדוש ישראל.

אלמלא עמד לנו בעיר הנביא ישעיהו באש קנאות.

אלמלא ישב על כסא דוד מלך אשר העם אוהבו ובוטח בו.

אלמלא חכמתו של המלך אשר הכין את העיר, את מזונותיה ומימיה לימי חרום.

ויען אשר כל אלה היו, יען אשר נפגע כבודו של העם בהשמע דברי רבשקה, ולא פחד עוררו דבריו, באשר קיווה, כי אם קנאה ואיבה —

ויען אשר ישעיהו הנביא הוא אשר התנגד למרוד באשור, הוא אשר התנגד לברית עם מצרים והוא הוא אשר נבא בשם ה׳ כי לא יבוא אוייב בתוכה —

ויען אשר לא נמצאו בוגדים במלך, כי מאז יהושפט לא היה כמוהו לצדק ומשפט בארץ —

לא נפתחו שערי העיר לכניעה. ויכול היה להתרחש הנס כאשר התרחש.

המלך, הנביא, העיר והעם, כולנו ראויים היינו לנס אשר עשה עמנו אלהים ביום הזה.

אך עלינו לדעת בתכלית הידיעה שישועה היתה לנו זאת ולא נצחון.

לא ניצחנו בשדה קרב. לא הדפנו את האוייב במו ידינו. מוכנים היינו לתת את חיינו על העיר הזאת ועל הבית הגדול הזה. אך ספק גדול הוא אם מתן חיים זה, נכונות הקרבה זו היו מצילים גם את עירנו ולא רק את כבודנו. מלכות אשור היא האדירה מכל הממלכות אשר היו עד היום עלי אדמות וצבאה הוא המאורגן ביותר מכל מה שנודע עד כה בתולדות הצבאות בעולם. הם מקרקרים חומות עבות ביותר (צור היה מקרה יוצא מן הכלל הודות לעמדה הימית של העיר).

יד אדם לא יכלה להצילנו. על כן לא נצחון היה כאן, כי אם ישועה. ואם להשתמש בלשון נצחון, יש רק להוסיף ולומר: נצחון האמונה היה כאן; בכוח האמונה ובזכות האמונה ניצלנו. הם שמגעו אותנו — בעצת נביא הדור — להכנע בטרם בוא השעה הגדולה.

ודאי שפגעה מגפה באוייב.

ודאי ששמועות בהלה החרידו את סנחריב וציוו עליו לוותר על כיבוש ירושלים.

אך בכוחם של השניים, של חזקיהו ושל ישעיהו, או מה שנכון יותר לומר במקרה זה: ישעיהו וחזקיהו, כי קדמה כאן אמונה למלוכה. רק בכוחם של שני אלה היה בנו העוז לסגור התומות בפני הצבא האדיר, ולחכות לישועה.

וזהו הלקח שעלינו ללמוד מישועת פלאים זו:

תהיינה עינינו בצורות. יהיו אסמינו מלאים. יאומנו בחורינו להשיב מלחמה שערה. תהיינה עיני מלכנו ושרינו פקוחות —

אולם כל אלה כוחם יפה נגד העמים השכנים אשר סביבנו. כל פלשתי ועמוני ומואבי ואדומי וארמי אשר יתנכלו לנו, אשר יקרעו קרעים מאדמתנו — ברזל ברזל ירוץ... אולם בעלות עלינו לכלותנו עם אדיר שלא תוכל לו זרועונו — האבן תפול לפניהם — לא תיפול חומת האמונה, ובאמונתנו תנצל גם חומת האבן.

אם הם עולים עלינו בכוחות הגוף והברזל — נעמיד נגדם עיר בצורה אשר הר בית אלהים בקרבה, אשר אמונת אלהים מפעמת את לבות יושביה, שליטיה.

ואז יתרחש הנס שנראה בבלתי אפשרי מצד התרחשות החומרית, אך אפשרי הוא מצד הרוח, מה שהוא ישועה מבחינה חיצונית הוא נצחון מבחינה רוחנית.

עתה הראינו לדעת כי ה׳ הוא האלהים ובאמונתנו בו — עוזנו.

המלך והנביא

השעה הראשונה לזריחת החמה, אך אין איש בירושלים, מגדול ועד קטן, שלא יהיה כבר אותה שעה ברחוב. כבמטה קסמים עברה הידיעה על ליל הזוועות במחנה אשור ועל הצלת העיר. כל אחד נחפז להיות זה המביא את הבשורה הגדולה לשכנו...

אך מי שלא ראה ולא שמע את ההמון המריע למראה המלך חזקיהו והנביא ישעיהו העומדים על החומה וידיהם חבוקות יד איש ביד רעהו — לא ראה שמחה והתלהבות מעולם.

ורק לעומדים סמוך סמוך נתגלו גם דמעות שנתגלגלו פלגים פלגים מעיניו של המלך.

מאז היות מלוכה ביהודה, לא היה עוד כרגע הגדול הזה בו הוברר כי כוחו של העם בשילוב ידיים ולבבות של מלך ונביא. ההכרה עמוקה, שרק צימודן המלא של המלוכה והנבואה היא ערובה לקיומו וגדולתו של עם יהודה.

חזקיהו

חזקיהו בן אחז, דור ארבעה עשרה למלכי בית דוד מייסד המלוכה בירושלים, נולד לפני שלשים ושמונה שנה ושם אמו אביה בת זכריה. בהיות הנער בן שלש עשרה מסרה אותו אמו — למרות אי רצונו של האב — לידי ישעיהו הנביא לחנכו ברוח ה׳, רוח עצה ויראת אלהים. מעתה לא זזה ידו של הנער מידי הנביא. כל מאמציו של אחז להפקיע את בנו מפיקוחו של ישעיהו עלו בתוהו בעיקר בגלל מעשה התועבה שעשה אחז בבנו בכורו שהקריבהו למולך.

חזקיהו בילה את רוב ימיו בבית ישעיהו, שם גדל יחד עם בנו של הנביא, עמנואל. רק בהיותו בן שש עשרה הפקידהו הנביא בידי מפקדי צבא כדי שידריכוהו בשימוש בנשק ובדיני מלחמה.

בן תשע עשרה היה חזקיהו בעלותו למלוך ואף על פי כן ידע העם מיד, שמלך גדול עלה על כסא דוד.

הדבר הראשון שפתח בו היה להחזיר את עטרת אמונת אלהים הטהורה. בית המקדש טוהר מכל השיקוצים אשר הוכנסו לתוכו. המזבח האשורי סולק ומזבחו של שלמה הוחזר למקומו וקדושתו.

לאחר מכן ניתנה ההוראה לנתץ את כל הבמות בכל הערים, שכן עד כה רבו הזובחים לה׳ על במותיהם הביתיות.

עתה הגיע גם הזמן לנתץ את נחש הנחושת, אשר לפי מסורת קדומה הוא הוא מימי המדבר. אין לדעת עוד בדיוק מה היה דבר זה בימי קדם, אך בימינו משתה האמונה הספלה בעם שיש במצבה זו כוח לרמא נשוכים. לפי עצת ישעיהו הוסרה המפלצת, כדי לא להכשיל רבים להאמין בכוחו האלהי של הנחש (אכן, לא יאומן כי יסופר! אך ישנם גם מאמינים ממין זה).

רב היה האמון שנתן העם במלכו הצעיר, ועל כן לא רבו הימים ואוצרות המלוכה ובית המקדש מלאו כסף וזהב. העם ידע שלא לחיי מות רות בחצר המלוכה יוצא הכסף כי אם לטובת העם והארץ. ואכן גוכח העם במהרה לדעת כי צדק בחר בשתו.

מאז מלוך אבי סבו של חזקיהו, הוא עזיהו, לא ידע העם משפט צדק מהו. לא המלכים מלכו כי אם שרים הם שקבעו את כל הנעשה בארץ. והם דאגו להרבות להם שדות ובתים, ועל כן רב העושק בארץ והשוטטים משוחדים היו. יותם חלש אפי היה, אחז מושחת כולו. ורק חזקיהו החזיר לירושלים את כבוד העיר אשר צדק ילין בה, החזיר את שופטיה כבראשונה.

שבו אכרים להיות בעלים לאדמותיהם ולא עוד אריסים משועבדים. ועל כן גם שבו מעשרות לגרום ירושלימה.

עתה יכול היה חזקיהו לפנות התרצה. אויבים ניצלו את התתו ובתו ששררו בימי אחז וקצצו בגבולות יהודה. אדום ממזרח ודרום ופלשתים ממערב. חזקיהו החזיר שוב את אילת לגבול ישראל והכה מכה קשה את פלשתים. גם צפונה הרחיב את גבול יהודה בספחו רבות מערי ישראל לשעבר ליהודה. רבים מהנותרים בארץ מבין בני ישראל החלו לעלות לירושלים, ועוד מעט ולא יוודע דבר הקרע האיום בעבר.

שמו של חזקיהו יצא לתהלה סביב סביב ובזמן קצר היה לגדול במלכי הארצות אשר בין מצרים ואשור. אך זהו אשר הטעה אותו להאמין כי אכן הגיעה העת לפרוק את עול אשור. וזו הטעם הראשונה שחלק על דעתו של ישעיהו.

בתכננו את המרידה הגדולה באשור החל לבצר את ערי הארץ וביתוד את ירושלים. וגדול המפעלים אשר פעל בירושלים הן היא תעלת השילוח המביאה מים מן הגיחון העירה מנימה.

מה פלא אם כן שבעיני העם עלה כבודו של חזקיהו כיורשו הראוי של דוד, מקים מלכות ישראל הגדולה, ורבות התקוות שאכן הוא ישיב את כבוד ישראל לקדמותו.

שם אשתו חפצי־בה, בנו בכורו — מנשה.

ישעיהו

בן אמוץ הסופר. בן חמשים ושש כיום הזה. החל לנבא בשנת מות המלך עוזיהו. תחלה לא היה מדבר באוזני העם. היה מוסיף בארמון המלך ובמועצות השרים ותורה על ראשיהם את נחלי האש. אולם לכשנתקל בסרבנותם ובאטימות אזניהם ולבותיהם יצא אל העם בחצרות בית המקדש, ואם סגרו את שערי בית המקדש — בשערי העיר.

אם ידוע בסיפורי העם כי אליהו הנביא עלה במרכבת אש, אין זאת כי אם היא היא מרכבת האש שבה ירד אלינו ישעיהו, מכל מקום הוריה באש הנבואה עליו. ורבים התמהים מה כוח יש בו אשר מנע את השרים בימי אחז ואת אחז עצמו מלכלוא אותו, לגרש אותו או אף לרצחו נפש. הן לא היה גרתע מלהפיח בפניהם את כל משעיהם המתועבים ביותר!

יסוד האש הוא השליט בכל גבורותיו, כאילו בערה על שפתותיו אש התמיד. לא תהיה תקנה לארץ אלא עד אשר תטהר, תצורף באש אוכלה אשר תאכל את כל הסיגים. ואין הוא חושש לנבא על חורבן שירד על הארץ, על שממה שתבוא עליה. הוא נתיאש מלתקן את לבות העם בכוח הלימוד והחינוך. שום דבר לא יחזור עוד את העם למוטב פרט ליד קשה מענישה. אף לא לקח לקח ממה שארע לאחיהם בצפון.

ומה רבה היתה האפתעה באחד הימים כשישעיהו השמיע דברים נגד רוב הזובחים והקרבנות בבית המקדש. אכן ידוע ידעו רבים מה רבה השתיתות המתלוה לקרבנות. ראשי העם האמינו או העמידו פנים כאילו מאמינים הם בכך, שעל כל משעי יכפר הקרבן. ישעיהו יצא בשצף קצף נגד אמונות אלילים זו. אלהים אינו זקוק שיפייסוהו בקרבן. אין ערך לקרבן אם לא נבא לשמש בישרי לחרטה אמיתית על החטא. בדם פרים אין רוחצים דם אדם שנרצח ודבק בידי הרוצח.

וכשם שאין ישעיהו מפריד בין ענייני אמונה וסדרי צדק בארץ, כן אין הוא מפריד מאה את ענייני המדינה בכללותה.

ואכן לפלא הוא כיצד איש זה, הלוהט כולו בלהט שמים, בקי הוא בענייני עמים ומדינות בארץ. הוא מריח מאורעות ממרחקי הזמן, הוא רואה ומבין את הנעשה בעולם ובאיי הים.

ואם לעינינו היה הדבר הגדול הזה, ואם נוכחנו לדעת שצדק הנביא בכל אשר נבא לנו עד היום, צדק כמה שנבא על שומרון, צדק במה שנבא על מלשון, צדק במה שהזהיר את יהודה מלתת אמון במצרים, ואחרון אחרון: צדק כמה שהבטיח שלא יבוא אשור בשערי ירושלים — אם כל זה ראינו במו עינינו, תוי גו מבשרנו, האין די בזה להאמין כי אכן איש האלהים כתוכנו? ואם כן יש גם להוציא מסקנות מכך:

לשמוע בקולו, כי הלא כן דבר:

רחצו, הזכו... הולו הרע...

אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאוכלו, כי פי ה׳ דבר.

ישעיהו על אשור הבוגדת ועל ירושלים ומלכה

הוי שודד ואתה לא שדוד
בוגד ולא בגדו בך
כן אריאל צקו חדה
מלאכי שלום מר יבכיון.
נשמו מסלות
שבת עבר ארח.
הפר ברית.
מאס ערים
לא חשב אנוש.
נטה אקים אמר ה׳
עתה ארומם
עתה אנשא.
תהרו חשש
תלדו קש.
רוחכם אש תאכלכם.
שמעו רחוקים אשר עשיתי
וידעו קרובים גבורתי
מלך ביפיו תחזינה עיניך
תראינה ארץ מרחקים.
לבך יהגה איה:
„איה סופר?
איה שקל?
איה סופר את המגדלים?"
את עם נועז לא תראה
עם עמקי שפה משמע
נלעג לשון אין בינה.
חזה ציון קרית מועדנו
עיניך תראינה ירושלים
נוה שאנן.
כי ה׳ שפטנו
ה׳ מחוקקנו
ה׳ מלכנו
הוא יושיענו.

בלעני שפה — רבשקה והנביא

ואחרי ששים לסרף ילבנון
פתח רבשקה דברים מן הלב:
„הוי שה ישראל הוי כבשת יהודה.
תן את לשלום ורעות יעודה!
לא לך מלחמות. לא לך מלוכה.
בואי ונסי בצלי במנוסה.
למה לגור לא תאבי אתי
אני הואב ואת הגדי:
את הפרה ואני הדב
תן אסר נביאך. כי זה ויווג טובד
שלח ישעיהו אליו לאמר:
„לא ואב ולא דב אתה. כי אם... חמור!
את שנבאתי איש בצר בק יבן
באשר בבקר הארוה יאכל הבן.
חית־טרף רועה לקיות רועה ענדי
בסדר.
הבא אדוני החכם אל השוק
באחרית הימים.
בחצות דדיוק.

מים! מים בירושלים — נקבת השילוח שחפר חזקיהו

אל נסמוך על נסים

עורך נכבד!

ראיתי אמש את ירושלים בשמחה. אין צריך לומר ששמחתי אף אני בכל נפשי עם כל השמחים להצלתנו הנפלאה. אולם נתשש אני שהצלה זו שומנת בתובה סכנה מסוימת. תר״ שש אני פן תתבצר ההרגשה בלבות העם שמעתה והלאה אין הוא צריך לעשות דבר, לא לאמן ידיו למלחמה, לא לגדור את פרצות החומה ואף לא להעמיד את חייו על צדק ומשפט, שכן ה׳ הוא המגן על העיר ועל מקדשו. שמעתי מפי המונים הנרהרים לבית המקדש קריאות התפעלות: היכל ה׳! היכל ה׳! היכל ה׳! נוצרת אמונה שאין לו לעם מה לחשוש כי ה׳ אלהים רוצה בראש ובראשונה לקיים את מקדשו, וכל מעשי אדם סמלים הם. ואני לא זאת כוונתו של הנביא השם את מבטחו באלהים. מקוה אני שהנביא ותלמידיו וכל הסורים בישראל ישיבו לעשות אם ימנעו מהעם התבצרות זו מאחורי חומת הנסים.

אחיאסף איש גבעת שאול

אשת חיל כזאת איש לא ימצא...

נדמה לי שצתוק עשה לו מתבר שיר התהלה לכבוד „אשת חיל", או שבא להתגרות בכל הבעלים ולהסיתם נגד נשותיהם. ואילו הייתי מחר״ נגת בכוח שירה הייתי כותבת שיר שכנגד על „בעל שרחוק מפגיגים מכרד". מכל מקום אני הושש שהשיר הזה לא ירבה שלום בית בישראל „ומסעמים משפחתיים". אינני רוצה לסער לכם מה הן הגרות שהוא נבר גרם לי. ורק בזאת ניתן לכפר למתבר שהוא פתח בשאלה: אשת חיל מי ימצא? והתשובה היא: כזאת — איש לא ימצא ומוטב לא לחפש כדי לא להרבות קנאה בבתי ישראל.

עפרה אשת נ. מעיר פלונית

התעלה כמעיין גיחון העירה פני״ מה חציבתה נסתיימה סמוך למצור. שנה וחצי נמשכה המלאכה המעיין הוא במורדו המערבי של עמק קדרון, כלומר: מחוץ לחומת העיר. דבר זה רעתו כפולה, ראשית:

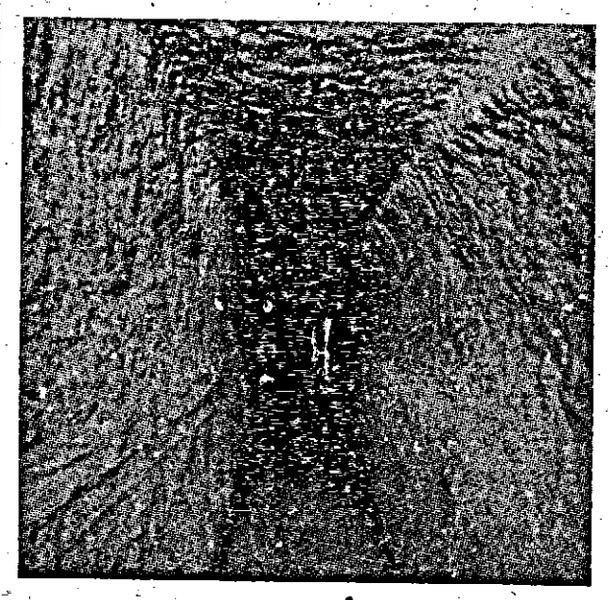

אין מימיו לתועלת התושבים בימי מצור, שנית: הם לתועלת האויב.

ועל כן עלה במחשבתו של חזקיהו להעביר את מימי המעיין העי״ לה ירושלימה נקרא בשם „גיחון", על שם המים המגיחים ממנו. ועבדו בה מאה וחמישים איש בסיר רוגזן במשמרות יום ולילה.

המעיין שאת מימיו מעבירה התעלה ירושלימה נקרא בשם „גיחון", על שם המים המגיחים ממנו.

כדי להחיש את מלאכת החציבה הוחלט לחצוב משני הצדדים בבת אחת. מעשה שאין לו תקדים בתולדות תפירת מנהרות. העיקר כמובן היה למדוד מדידות מדוייקות כדי שהחוצבים משני הצדדים יפגשו ושתי התפירות תתחברנה.

ימים ולילות עשו חזקיהו והאמונים אשר לו בשטת שנועד לחצוב תחתיו. נפתחו תבלים לאורך כל הדרך. ונקבעו הכיוונים.

בבת אחת נפתחו משני הצדדים הפתחים למטהרה ברוחב של אמה ורבע.

האורך נחשב תחילה לאלף אמה. אולם תוך כדי חציבה נתברר שיש הכרח לסטות קצת מהקו הישר. על כן היא נתארכה ואורכה היום אלף ומאה אמה. הגובה הוא שלש אמות. במקום הצמוד ביותר שבתוך הסלע מגיעה המטהרה לעומק של מאה אמה.

וכך היו מפרצים את הסלעים כמעבה האדמה:

היו חוצבים תור בסלע. לתוכו הכניסו עצים שלעני כן יסתיגום מים. כשהעצים נתיבשו, היו מתרחבים ולוחצים על קירות האבן עד להיבקעותם. ואז קל יותר היה להבות בהם.

בגלל המתנק שבמעבה האדמה היו הפועלים מתחלפים מידי מה״ צית השעה.

מה רבה היתה השמחה כאשר לפני חדשים לאחרי התוצבים החלו להגיע הדי הפטישים והולמים משני העברים.

וכאשר הגיע הרגע בו עמדו החוצבים משני העברים לפרוץ את האבנים האחרונות, ירד המלך בכבודו ובעצמו והוא נטל את הפטיש לידו והלם באבנים האחרונות.

מי שהיה נוכח באותו מעמד לא ישכח את ההתרגשות הרבה. אילו היה המקום מרווח ואני היו יוצאים במחולות בתוכלי הנקבה.

תפלת תודה וקרבנות תודה לרוב הקריב, אותו יום המלך, כי אמן מעשה גדול בוצע.

לזכר החציבה נחצב לוח זכרון במעמקי האדמה סמוך למוצא המים העירה, למען יוכו הדורות הבאים את מלאכת המחשבת המופלאה אשר עשאוה חזקיהו וחוצביו.

לאחר שתוברו החפירות, נוקתה הנקבה, ריצפוה באבנים חלקות למען ישטפו המים בה ולא יהלמו בארמה. מעמים מסמר נסתם המעיין לשם נסיון, וכאשר התקרב צבא אשור נסתם לגמרי כדי שלא ימצו אותו, וכל מימי הגיחון זרמו בהשקט ובנחת ירושלימה.

ברוכה תהי לנו בריכת השילוח וברוכים בוניה.

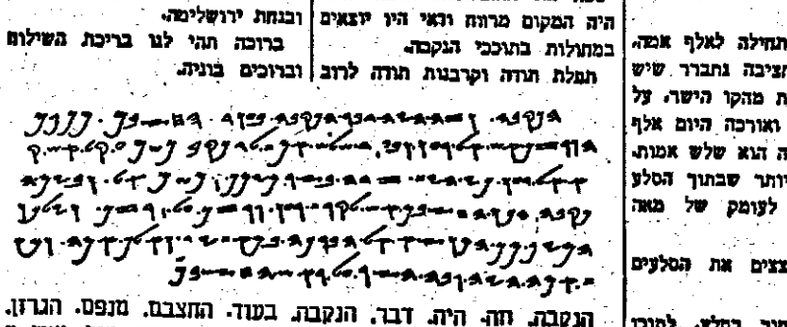

הנקבה. חה. היה. דבר. הנקבה. בעוד. החצבם. מנפס. הגרזן. אש. אל. רעו. ובעוד. שלש.אמת. להנקב. נשמע. קול. איש ק. רא. אל. רעו. כי. היה. חדה. בצר. מימן. ומשמאל. הנקבה. הכו. החצבם. אש. לקרת. רעו. גרזן. על. גרזן. וילכו המים. מן. המוצא. אל. הברכה. במאתים. ואלף. אמה. ומא ת. אמה. היה. גבה הצר. על. ראש. החצבם.

(C) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

פינת האשה

שיר תהילה לאשת חיל

סוף סוף נמצא משורר בישראל אשר גלה את חרפת העדרה של אשה בישראל בכתב בית ישראל.

וכי על מה לא יכתבו הכתבים ועל מה לא ישירו המשוררים? על העצים ועל האבנים, על כאבי לבם ועל מחלות בעצמותיהם, על געגוע עיהם למדבר ועל כיסופיהם לאלהים, על מלכים ורוזנים ועל עניי עם, ורק על נושא אחד כאילו הושלך הס, כאילו הוטל חרם, על האשה בישראל אין אומר ואין דברים ולא יצא קול של המקוקדים. ואם נשמע

מפרי כפיה נטעה

היא מופת להם, זון האשה המתר ארת בשיר אשר לפנינו אכן מופת היא.

סגולותיה — בכל תחום, ידיה יודעות במלאכה ואף עושות במ״ר כה, לבה חם — לתת מתנה לעניים, מחשבתה בהירה — לסחור ולקנות, תמכור ממעשי ידיה בטחיה ובאריג וברקמה ותקנה כרם, שדה, הדאג לגחלות לילדיה לבל יהיו רודפי רוח.

אכן טוב ויפה. ורק שאלה אחת נדחקת על לשונו של הקורא: והיכן בעלה?

אה, בעלה! בעלה כמובן עוסק בצרכי צבור, ישב בשער העיר... ולשבחו יש זאת אפשר להגיד

ידיה שלחה בכישור

בשערים בעלה. כלומר, הוא נודע כבעלה, כל כבודו — בה.

ראוי גם לציין שהשיר כתוב שאין הוא אוכל לחם עצלות: הוא מהלל אורה.

נודע בשערים בעלה

על כן באמת אומר השיר: נודע בסדר מעלה, סדר האלף־בית, דבר המקל מאוד על הזכרון ללמדו ולדעתו.

צר מאוד שלא נרשם בשום מקום שמו של מחבר השיר. היינו אנו הנשים מקימות לו יד בירושלים.

וגם זאת: בנות יהודה, אל תס־תפקנה בתהלות ובתשבחות של משורר זה: שיר זה גם מחייב, עליכן להוכיח שראויות אתן לשבח זה...

תתן פרף לביתה

דבר, הרי הוא מפי הנביא המקטרג על בנות ציון, אך האם בנות ציון המהלכות נטויות גרון כל נשי ישראל הנה?

סוף סוף נמצא לה גואל לבת יהודה!

במהדורה החדשה של ספר משלי שלמה, שצורפו אליה כמה קב־צים של משלים ושירים מאת משו־רדים שונים שחיו וכתבו לאחר שלמה, מופיע גם שיר לכבוד האשה בישראל. ואכן ראוי הוא לא רק להיזכר, ראוי הוא שילמדוהו בעל־פה וישירו אותו בבתי ישראל, כפיצוי מה לאשה שמרבים להוכיחה כשהיא ראויה לכך אך אין מרבים לשבחה כשהיא ראויה לכך.

בשיר הפותח במלים „אשת חיל מי ימצא" מתאר המשורר אשה ביהודה שכל נטל הבית על שכמה. מבעוד בוקר ועד הנשף לא תנוח ידה ממלאכה. בית ישראל הוא בעצם ולמעשה ביתה של האשה בישראל. מה תלוי הדבר אם הבנים והבנות יוצאים לתרבות רעה או לא.

כפה פרשה למני

הלקח המדיני ממסע סנחריב

..(מאת פרשננו המדיני)

„לולי ה׳ צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו". דבריו אלה של ישעיהו נתאמתו אח־מול בירושלים לעיני כל העם ואף לעיני הגויים.

לא בחכמתנו ניצלנו ולא ידנו הושיעה לנו. ועל כן מצוים אנו לערוך את חשבון מדיניותנו ביסים האחרונים למען נדע כיצד הגענו עד הלום. האם היה הכרח בדבר להד־דק לנסים? והרי לא יאמר איש כי ירושלים כשומרון היא. בימי מלכנו זה, בימי חזקיהו, דבר אלהים נעשה בארץ, יש משפט וצדק, אין צוחה ברחובותינו. ואם כן על מה באה הרעה על הארץ?

אין זאת כי אם שגו ראשי העם שגיאות מדיניות חמורות.

ואכן הזהר הזהירנו הנביא ולא שמענו בקולו.

אשור נמצאת כיום בשיא בדר־לתה. מלחמה באשור פירושה היום לא שעבוד ותשלום מסים סתם, כי אם — קץ, שהרי ידועה לנו השיטה האשורית להגלות עמים שלמים מאדמתם. על כן יש לחשב את המע־שים ביתר זהירות.

מלכה הקודם של יהודה, אחז, בפחדו מפני אשור, נכנע לה לא כניעה מדינית בלבד, כי אם גם — מה שלא נדרש ממנו — כניעה תר־בותית שלמה. פולחן אשור ואלילות הושלטו בארץ, בית המקדש נסגר.

אחרת היתה דרכו של חזקיהו. חניכו של הנביא ישעיהו לא ילך שבי אחר הבלי אשור.

אולם אם שמע חזקיהו לדבר הנביא בדברי תורה — לא שמע בקו־לו בדברי מדינה. הוא פותה להאמין שברית גדולה של כל העמים מצוי ועד מצרים, מפלשת ועד אדום, כשממרחקים חותר מרודך בלאדן מתחת לעוצמה האשורית — יכול יוכלו לפרוק את עול סנחריב.

החישוב המדיני הזה היה מוטעה. הטעות הראשונה היא ביחס למצ־רים. מצרים זו אחת מהשתיים: או שהיא חזקה כבימי תותמוס ורעמסס ואז אין היא טובה מאשור ואף עי־ניה לשלטון בארץ, או שהיא חלשה ואז אין טעם לסמוך עליה. נוסף לכך היא מתכוונת להחליש את עיצ־מת ההתקפה האשורית בהעמידה ברית של העמים הקטנים אשר יוד־לישו את כוח המחץ האשורי. האם כדאי לנו להיות חיל חלוץ של מצרים?

ודאי שאין כל טעם מדיני וצבאי לסמוך על ערי פלשת, או אף צור, ודאי לא על אדום ומואב ועמון הללו אין בהם כל כוח צבאי, רק יגע בהם סנחריב ויפלו כעמיר מאחורי הקוצר, אף ללא התנגדות כלשהי. יהודה חזקה היא כיום מכר לם יחד. מרודך בלאדן רחוק מדי ועזרה של ממש ודאי לא יוכל להגיש.

אילו היתה צפויה לנו סכנה של ממש, ודאי שצריך היה להעמיד את כל הכוחות נגד אשור ולכרות בריתות ללא בחירה רבה. אולם כאן היתה כנראה שגיאתו היסודית של חזקיהו:

לא היתה צפויה לנו כל סכנה ישירה. גם אם תכנן סנחריב מסע אל מצרים, ודאי היה עושה את דר־כו בדרך הים בלבד מבלי לגנוע בנו. ואם כן — לא את מלחמתנו יצאנו ללחום כי אם את מלחמתה של מצרים. אלמלא עמדה יהיה בראש המרד באשור — היה סנחריב מפנה את צבאותיו לאחר הקרב ליד אלתקה ישר דרומה, עולה על רפיח ופולש מצרימה.

אולם כוחה של יהודה שהיא בעלת בריתה של מצרים אינו יכול להשאר בעורף. על כן הפנה סנחריב את כל עצמתו נגדנו. מצרים הר־ויחה חרשיים יקרים כדי להתאושש ממפלת אלתקה. בינתיים גם הורע מצבה של אשור בבבולות עילם וסנ־חריב נאלץ לסגת — ביחוד לאור המגמה שהכשילה את התקוה לכי־בוש מהיר של ירושלים.

וכך ניצלו כולם, מצריים ומורדי בבל, הודות מלחמת סנחריב ביהודה. ואנו שילמנו את המחיר. ורק בעוד־רת אלהים ניצלנו מגורל חורבן איום וגלות.

על כן על ראשי העם, על מלכו ושריו ללמוד לקח יפה:

עוד לא הגיעה שעתה של אשור. חורבן ערינו ושדותינו לא היה נותן. בעלי בריתנו הכזיבו. לא נצא כמובן בצבאות אשור נגד מצרים. אך גם לא נהיה קרש הצלה למצ־רים. זו מלחמה־לא־לנו.

תפקידנו הדחוף ביותר הוא לתקן את המעוות. למלא את אסמינו, לב־נות את הערים ואת המבצרים ההרוסים, לרפא את הפצעים ולראות בעיניים מקוחות עד מאוד את המתרחש בעולם המדיני. כי המה התברר שהנביא אשר עיניו כביכול בשמים בלבד היטיב לראות את הנעשה בארץ.

שומר מה מלילה? שומר מה מליל?

(פרקי יומן)

ג׳ לחודש השנים־עשר שנת ארבע עשרה למלכנו חזקיהו

זה עתה שבתי מלכיש. הייתי ממומה על חיל המשמר שליחה את משלחת הכניעה של המלך.

כל עוד אחיה לא ימוש מראה החרפה מנגד עיני.

תחילה מראה לכיש. זה מאר מבצרינו. התומות הפרוצות ממילות אימה, כמיות מעורים של אנשים מתים שצעקו בנסיסתם ולא הספיקו לסגור פיהם. על אם הדרך ראינו גחיות של עשרים חיילים יהודים מלכיש מוקעות על עמודים ועורבים מנקרים בבשרם.

בכניסה למחנה סנחריב נצטוינו לפרוק את נשקנו. לשוא היו טענו תינו כי משלחת שלום אנחנו. „משלחת כניעה אתם ולא משלחת שלום"

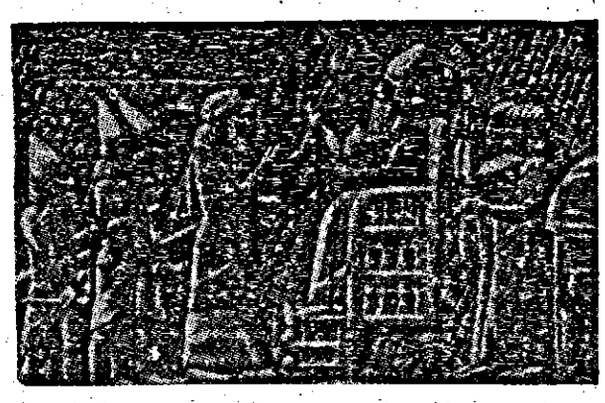

„מלאכי שלום מר יבכיון" אמר ישעיהו.
זאת היא משלחת חזקיהו המגישה מס כבד לסנחריב בלכיש

סגן רב־סרים הממונה על בטחון המלך האשורי, נודע בגינוה את אשר עשה שודד אחד משלכם בשם אהוד. מלך אשור אינו מלך מואב. רק בעלי ברית נאמנים יבואו בפניו עם נשקם, ולא מורדים סוררים כמותכם".

שבנא הסופר שעמד בראש המשלחת שלנו אמר לי לפרק את נשקי. מאחורי הקוצר, אף ללא התנגדות כלשהי. יהודה חזקה היא כיום מכר לם יחד. מרודך בלאדן רחוק מדי ועזרה של ממש ודאי לא יוכל להגיש.

אילו היתה צפויה לנו סכנה של ממש, ודאי שצריך היה להעמיד את כל הכוחות נגד אשור ולכרות בריתות ללא בחירה רבה. אולם כאן היתה כנראה שגיאתו היסודית של חזקיהו:

לא היתה צפויה לנו כל סכנה ישירה. גם אם תכנן סנחריב מסע אל מצרים, ודאי היה עושה את דר־כו בדרך הים בלבד מבלי לגנוע בנו. ואם כן — לא את מלחמתנו יצאנו ללחום כי אם את מלחמתה של מצרים. אלמלא עמדה יהיה בראש המרד באשור — היה סנחריב מפנה את צבאותיו לאחר הקרב ליד אלתקה ישר דרומה, עולה על רפיח ופולש מצרימה.

אולם כוחה של יהודה שהיא בעלת בריתה של מצרים אינו יכול להשאר בעורף. על כן הפנה סנחריב את כל עצמתו נגדנו. מצרים הר־ויחה חרשיים יקרים כדי להתאושש ממפלת אלתקה. בינתיים גם הורע מצבה של אשור בבבולות עילם וסנ־חריב נאלץ לסגת — ביחוד לאור המגמה שהכשילה את התקוה לכי־בוש מהיר של ירושלים.

וכך ניצלו כולם, מצריים ומורדי בבל, הודות מלחמת סנחריב ביהודה. ואנו שילמנו את המחיר. ורק בעוד־רת אלהים ניצלנו מגורל חורבן איום וגלות.

על כן על ראשי העם, על מלכו ושריו ללמוד לקח יפה:

עוד לא הגיעה שעתה של אשור. חורבן ערינו ושדותינו לא היה נותן. בעלי בריתנו הכזיבו. לא נצא כמובן בצבאות אשור נגד מצרים. אך גם לא נהיה קרש הצלה למצ־רים. זו מלחמה־לא־לנו.

תפקידנו הדחוף ביותר הוא לתקן את המעוות. למלא את אסמינו, לב־נות את הערים ואת המבצרים ההרוסים, לרפא את הפצעים ולראות בעיניים מקוחות עד מאוד את המתרחש בעולם המדיני. כי המה התברר שהנביא אשר עיניו כביכול בשמים בלבד היטיב לראות את הנעשה בארץ.

כסף זהב ושלש מאות כבר כסף. רבות הארצות אשר כבש סנחריב. אך טפק אם שלל רב כזה ראו עיניו במקום אחר. כאשר דרש כן קיבל. חזקיהו נאלץ להוריד כל ציפוי זהב מדלתות בית המקדש וארמונו.

לשוא ניסיתי להציל דברים מפי שבנא בצאתי. כל אימת שירושלים נכבעת אותה מראה איש זה בראש. עתה הוא באה על ה„שלום" שהביא על ירושלים. שיירתנו חוזרת בדומיה.

השקים ריקים. ריקים מהם הלבבות.

רק מפי אחד מחברי המשלחת נודע לי כי חמתו של סנחריב בערה בו על שלא בא חזקיהו מלכנו עצמו במנין. שבנא הצדיק את המלך באמרו כי חולה הוא (אכן לא שיקר הפעם) אך סנחריב אינו מן השוטים. לא נתן אמון וראה בכך תרוץ. עוד נתראה פנים — כה תאמר למלך ירושלים.

כעת שבנו. היהא שלום בחילך, עיר אלהים?

י״ז באדר

באישון לילה נקראתי לבית הלבנון. כבר מצאתי שם עשרות מפקדים. מיד נודע לי הדבר: חיל אשור עולה על העיר.

בגידה! לשם כך צריך היה להסגיר לידי אשור את כל עושרה של העיר? וכבודנו אשר נגלה? הלך הרוח בין המפקדים הוא טוב. הפעם לא נכנע עוד. טוב המות בשדה קרב מאשר חרפת כניעה לאויב אשר כזה.

מחכים למלך.

הוא מוסיע חוור־פנים, מאתוריו — הנביא.

דמיתו של המלך נוסכת תוגה עלינו, אך הנביא אשר לצדי משלים רוח בטחון.

המלך מודיע קצרות על המצב. העיר בצורה יפה. היא תוכל לעמוד יותר מאשר לכיש. ישנן ידיעות טובות ממקומות אחרים אך על אלה אין הוא יכול עוד לאמר ברורות, רק ברמז. מצב המלאי עיר — טוב. לשנה שלמה יש מזון. גם בעיית המים נפתרה כידוע. ולא זו בלבד אלא שנעשה הכל כדי למנוע מים מהאויב מחוץ לחומות. ממרחק יאלץ להביא את מימיו.

חיל אשור — גדול. מכונות איומות עמו לשבירת חומות. עלינו לעמוד חצי שנה עד הגשמים. שומרון עמדה כמעט שלש שנים ולא היה לה עזר מבחוץ — ואף ה׳ לא עזר לה כי בגדה בה׳. ובציון שוכן ה׳ אלהי ישראל.

אחר דברי ההסבר חילק המלך את התפקידים.

נתמניתי לפקד על הגזרה הדרומית של החומה. לא היא הקשה מכולן. זו הצפונית קשה יותר, כי משם האדמה שטוחה.

יצאנו מיד איש אל משמרתו.

ג׳ בניסן

שבוע שני למצור. הייתי עד למשא ומתן שהתנהל בין משלחת ירושלים לראשי צבא אשור. הפעם היה הדבר מחמיר עוד יותר.

כמאתיים חיילים יקצינים אשוריים התקרבו עד כדי מאתיים אמה מהחומה, רובם רוכבים.

הם נכנסו למסילת שדה כובש שליד הבריכה העליונה (שהיא ריקה ממים כיום). שלשה מהם ירדו מעל סוסיהם. הלא המה רב־סרים שהכר־תיהו בלכיש, תרתן ראש הצבא ורבשקה מזכיר סנחריב, והוא הדבר שלהם.

משלחתנו הוטיעה — כמדובר — בליחי צבאי קטן של חמשה עשר איש שאני פקדתי עליהם. דבריהם היו: אליקים בן חלקיהו אשר על הבית, שבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר.

פתח בדברים רבשקה:

כה אמר המלך הגדול סנחריב אל חזקיהו: מה הבטחון הזה אשר בטחת? בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים, אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה? או על ה׳ אלהיך בטחת? התערב נא את אדוני את המלך ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רוכבים עליהם?"

ועוד הרבה לדבר. והמשובה מכל: הוא דיבר עברית ואף במבטא יהודי מובהק. לא היינו מעלים על דעתנו ששר אשורי זה מבינהה ידבר יהודית. מישהו לחש באזני: מי יודע אם אין זה ישראלי איש שומרון מהגולים אשר באשור, שעלה לגדולה והיה ליועץ באשור?

מי יודע? אולי זה גם מקור השנאה שלי והגידומים אשר גדף את אלהי ירושלים...

לשוא ביקש ממנו אליקים שידבר ארמית כנהוג בפגישות בין נציגי עמים. לא רק שהמשיך לדבר עברית, כי אם גם הגביר את קולו כדי שישמעו אותו השומרים על החומה...

י״ד בניסן

ליל פחדים היה זה. אלמלא המצור הן היינו חוגגים היום בירושלים את הפסח בהמון רב ובשמחה רבה. אך הפסח נדחה השנה והלואי שנוכה לחוג אותו בחדש הבא.

האויב המשיך לשפוך את הסוללות סביב. המטרנו עליו חצים לרוב. אך הוא מצא מחסה בגאיות העמוקים.

המלך עבר הלילה לאורך כל החומה. מראה עניו מעיד על עייפותו. אך בעיניו ברק בטחון ואמונה. אכן בשמו כן הוא: יחזקהו יה.

אם יצליח האויב הלילה לסיים את הקמת הסוללות יתחיל מחר בהרעשת החומה. יהיה אלהים בעזרנו...

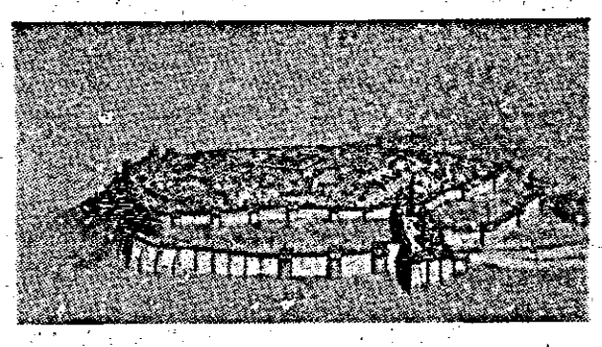

לכיש כפולת החומות לפני נפילתה

אם בישראל!
„תרכיב ישעיהו"
לפי המלצת הנביא ישעיהו
השתמשי
בדבלת תאנים
לכל מטרה שתרצי בעזר ילדיך

לכיש אשר סנחריב איווה אותה למושב מטהו

אחת הערים העתיקות ביותר בארץ היא לכיש. מעמדה הגיאוגרפי גרם לה שתהא עיר בעלת חשיבות צבאית ומסחרית ממדרגה ראשונה. היא נמצאת בסמוך לאחד העמקים המשמשים מבואות ליהודה מהשפ־לה; בה עוברת הדרך עזה—מרשה ובקרבתה — אשקלון—גת—מרשה. בהתאם לכך יישבוה כבר האיקסר־סים, שהקימוה חומה וחלקלקה לה.

בימי מרעה אחנאתון, לכיש מרדה במצרים. תושביה הסגירו לידי התבי־רן את זימרדה מלכם, שעמד בנאמ־נותו לפרעה. עבד־הידא מלך ירו־שלים הודיע לפרעה כי אנשי לכיש, גזר ואשקלון ספקו לעברים צרכי אוכל. ואף על פי כן, נכבשה גם עיר זו מידי יהושע, בערך לפני 500 שנים. העיר חרבה בעיצומו של שפע ועושר כלכלי, ומני אז ועד למלכות דוד, במשך כ־200—500 שנים, גותר על חורבות העיר ישוב דל ועלוב. כוכבה החל זורח כאשר נתעורר הצורך בערי מבצר חזקות בגבול יהודה—פלשת, אשר תבטחנה גם את שלום הדרכים המסחריות המסתעפות בדרך הים, וכזו היתה לכיש. בסער־לת בנייה בעלת היקף גדול פתח רחבעם, במסגרת תכניתו לבצר את כל ערי יהודה התשובות במטרה למנוע „מסע שישק מס׳ 2". הוא בנה את ארמון המושל וחיזק את ביצורי העיר. הארמון המצודה נבנה על המקום הגבוה ביותר בעיר, וניתן להשקיף ממנו עד למרחוק.

מדרום למצודת ישבו העירונים הדלים — חילים, חנונים וכיו״ב. חצות התגרים היו ליד השער. העיר הוקפה בשתי חומות; הפנימית עק־בה את המגבה הטבעי של התל, ועוביה היה כעשר אמות ואילו החי־צונית, שהיתה פחות איתנה, נבנתה בערך באמצע המדרון. אמא המשיך בביצור העיר ובנה את חומת־הלב־נים; יהושפט הגדיל את המצודה והרחיבה לצד דרום, תקונים ושיפו־רים שונים בוצעו ע״י מלכי יהודה במאתיים השנים האחרונות. כיון שלכיש מהוה מרכז המהלה מחוזי חשוב, נבנה בה גם בית־אוצר מל־כותי גדול, בדומה לאלה הקיימים במגידו ובבית־שמש.

השער בלכיש דומה מכמה בחינות לשערים אחרים בארץ, למשל — שער מגידו, בהיותו בעל שש אומ־נות ארוכות וארבעה חללים ארוכים ביניהן. הנוסע המבקש להכנס העיר רה חייב לעלות בדרך המתמשכת ממרגלות הגבעה במקביל, פחות או יותר, לקו הביצורים החיצוניים, כשצד ימינו החשוף מופנה לשומריב על החומה. השער הראשון בולט מחוץ לקו הביצורים; ממנו מובילה דרך אל השער אשר בחומה הפני־מית, כשמימינו ומשמאלו של הנוסע מתמשכות חומות ביניים, בין החו־מה החיצונית לפנימית, ואנכיות לשתיהן. אם בתוכן צבאי היה לה ללכיש במה להתפאר, הרי צר שאין לומר כן על מידת דבקותה בדת ישראל ומצוותיה. חזק בלכיש היסוד הנכרי, שהתלקט לתוכה בהיותה עיר מסחרית; השפעות מצריים וכנען ניכרות בה במאוד.

רווח בה השימוש בקמיעות מצ־ריות הנושאות דמויות ושמות כס, פתח, איסיס, הורוס, ועוד. כמי״כ ניכרת השפעת פולחן „מלכה הש־מיים" הכנעני. בקברם את מתיהם משאירים בני לכיש לידם מאכל ומשתה, אף כי בני ישראל אוסרים במפורש להניח מנחות למת.

ונסיים סקירה זו בהזכרת שתיים מהמלאכות אשר התמחו בהן בני לכיש: תעשיית הטוייה, המפרנסת בעיר זו כמה וכמה בתי־מלאכה, ומלאכת הרפואה, שנתמחו בה כמה מבני לכיש אשר השלימו את חוק לימודם בבתי־הספר המפורסמים של מצרים.

אמנות הניתוח הגיעה לדרגה כה גבוהה, עד כי מבוצעים עוד בלכיש ניתוחי ראש לחולים שנתשבו כחשר כי־מרמא.

העיר הגדולה הזאת היתה לבז בידי צבאות אשור הפראים.

לבנת סכמה ומוסר — לתת לפתאים ערמה
הופיע ספר
משלי שלמה
בהדורה חדשה ומורחבת אשר העתיקו
אנשי חזקיהו
בתוספת משלים חדשים וחידות.
שיר מופלא על אשת חיל!
ישמע חכם ויוסף לקח — להבין משל ומליצה

תשבץ על הנסים

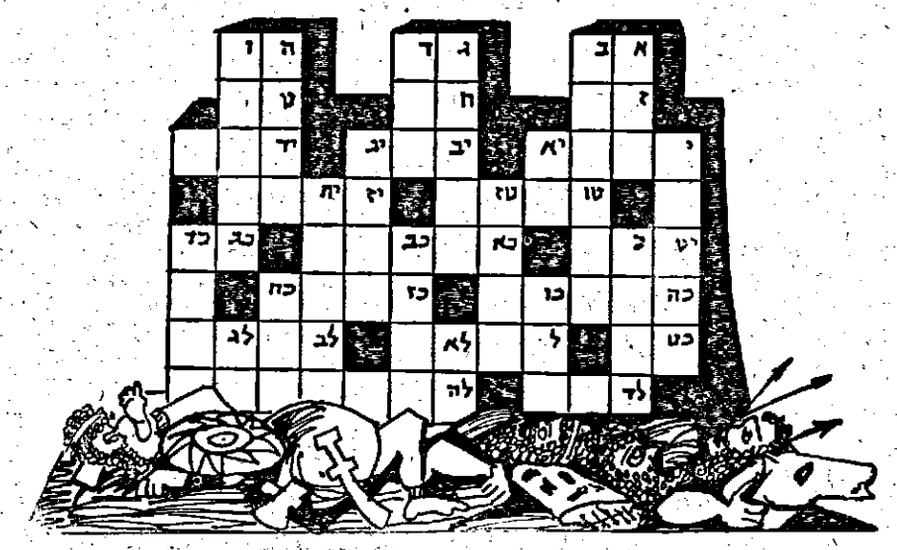

מאונך:

א. עוד לא היה כמותו; ב. מלך בורח; ג. מלך שמת; ד. התקר־ממות; ה. ים; ו. חרף וגידף ובמהלה עוזב; י. פתרה את בעיית המים בירושלים; יא. בהמה בלי ראשית ובלי אחרית; יג. אלהי עמון; טז. אמו של עמלק; יח. עיר בירתה של מלכות חת הקדומה; כב. אלהי מואב; כד. מדבר בפני עם רעדה; כו. פרח; כח. עליו נאמר „כשמו כן הוא"; לא. מספוק; לב. עני ונר־סף לכך בלי עין.

מאונך:

א. מרחם; ב. בן נוח; ז. שעם לא טוב; ז. נחלתו בידי פלשתים; ח. נכרי; ט. ענן; י. פמרה; יב. מזרח; יד. ניצרן; טו. איש רמה; יג. ללפף; יט. תגי; כא. צר־נוק; כב. כן; כה. סומו של גוף; כז. עמו של האל מלכם; כט. מקום גבוה ו ל. פרפרן; לב. חבר המש־לחת אל רבשקה; לד. ירק; לה. יפת נוף משוש כל הארץ, לא בא האויב לתוכה.

(©) ישראל אלדד מחשבת מלכות ישראל
www.israeleldad.co.il

קציר המוות במחנה סנחריב

קטב מרירי, עכברושים או מלאך אלהים?

עד־ראיה מתאר את מראות־הזוועה במחנה אשור

תיאור נאמן ראשון על מראות־הזוועה במחנה־סנחריב, לאחר קציר־המוות שקצרה בו מגפת־הדבר, קיבל סופר „דברי־הימים" בירושלים מפי אחד החיילים שיצאו לתור את המחנה.

וכה מספר החייל:

בקבוצה של חמשה אנשים יצאתי עם אור הבוקר דרך מנהרה חבויה מן העיר, על הגבעות הראשונות ראינו את שרידי ההכנות לשפיכת סוללה ואף מכונות מצור מוכנה להעלותה לראש תל.

מאחורי הגבעה הגבוהה שבדרום התגלה לעינינו המאהל של המחנה הדרומי, מאות מאות של אהלים נטויים או נופלים.

התקרבנו לאט מחשש חיילים חיים בתוך האהלים.

לא נשמע רשרוש קל ביותר.

חומת הראשי של סנחריב בלכיש

בעמדנו מקרוב נתגלה לנגד עינינו מראה הזוועה:

בין האהלים, בתוכם, או על הירי־עות הנטויות גויות למאות. גויות חיילים וגויות סוסים, שניכר בהם שהשתוללו ברגעי גסיסתם כי עדין עומד הקצף סביבם.

מני החיילים שחורים — עדות למגפה שפגעה בהם — ומעוותים ביסורי הגסיסה.

נשק מושלך בצדי דרכים, כדי־יין על השלחנות...

הרבה נשק מושלך בצדי הדרך וליד האהלים — אות לכך שהנמלטים מחרו לקחתו עמם מאימת המחלה.

צבא אשור מסתער על לכיש

ממגינים יורים חצים, זורקים אבנים ולפידים בוערים. האשורים פולים בסולמות שהקימו עליהן מכונות הרעשה. החיילים האשורים מתגוננים מאחורי מגינים, באמצע נראים פליטים מהעיר יוצאים לשבי. אחדים מהם מוקעים.

באהלי הקצינים ראינו שולחנות מכוסים כלי כסף וזהב וכדי־יין לרוב, אך קשוחה פקודת המלך לא לנגוע באלה.

למען האמת כלל לא חשקה נפשי בהם, אך בנשק המצויין, בחרבות ובכידונים מאוד מאוד היא חשקה, אך כמובן שלא נגעו בהם לא גי ולא איש מחברי. אף כי רבה היתה השמחה בלבנו סמפלת האוייב, קשה היה לעיניים לראות במחזה הבלהות, כי לא מדוקרי חרב היו אלה, כי אם מתי דבר איום.

חיילים אשורים גוססים מספרים על החורבן

בצדי הכביש הראשי נתקלנו בחיי־לים שעדיין חיים היו, אף כי המחת כבר עמד בפניהם. כנראה שחברי הם הבורחים השליכו אותם.

עמדנו מרחוק ודברנו עמם. אחד מאנשינו שומע ארמית ואף שניים מהם מלמלו קצת בלשון זו. הם לו בהם נדבקו ראשונים ואחר כך עברה המחלה מאיש לאיש.

מני שני שמענו דבר משונה עוד יותר: לדבריו משו במחנה עכב־רושים שהובאו הנה כנראה יחד עם שקי המזון מגמלי צידון ועכו.

עוד לפני שלשה ימים נושכו חיי־לים אחדים על ידי העכברושים, אך איש לא שם לב לכך. שניים מהם מתו, ויש אומרים שלא הרוח כי אם הם שהביאו עמם את המגפה.

השלישי נשבע בשם כל אלי אדם (הוא חייל מגרזן, ארמי) שראה בחצות הלילה מלאך בוער כאש וחרב בידו העובר במחנה וקוצר בחרבו המבריקה.

אחר הוחלים מת לעינינו.

לא התעכבנו עוד ומיהרנו לשוב העירה. ממרחקים ראינו את המחנה העזוב במערבה של העיר וידענו: אכן היתה יד אלהים בכל מחנות האוייב ורבים שליחיו של אלהים לעשיית נקמתו.

ביקשו שנקחם ונצילם. לא יכולנו במובן למלא בקשתם, זאת, גם מים לא יכולנו לתת להם, כי לא היו עמנו.

מקטעי הדברים הבנו שחוסר המים היה לאחת הסיבות להתפשטותו המהירה של הדבר. כזכור סתם מלכנו חזקיהו את כל מעיינות המים מחוץ לעיר לפני בואה המצור.

אחד החיילים אמר שרות מדברית, קטב מרירי, באה פתאום אתמול בשעות אחר הצהריים ומיד החלו לנטול חללים ראשונים. אלה ששיש־לו בהם נדבקו ראשונים ואחר כך עברה המחלה מאיש לאיש.

מני שני שמענו דבר משונה עוד יותר: לדבריו משו במחנה עכב־רושים שהובאו הנה כנראה יחד עם שקי המזון מגמלי צידון ועכו.

עוד לפני שלשה ימים נושכו חיי־לים אחדים על ידי העכברושים, אך איש לא שם לב לכך. שניים מהם מתו, ויש אומרים שלא הרוח כי אם הם שהביאו עמם את המגפה.

השלישי נשבע בשם כל אלי אדם (הוא חייל מגרזן, ארמי) שראה בחצות הלילה מלאך בוער כאש וחרב בידו העובר במחנה וקוצר בחרבו המבריקה.

אחר הוחלים מת לעינינו.

לא התעכבנו עוד ומיהרנו לשוב העירה. ממרחקים ראינו את המחנה העזוב במערבה של העיר וידענו: אכן היתה יד אלהים בכל מחנות האוייב ורבים שליחיו של אלהים לעשיית נקמתו.

אישים בחדשות:

מרודך־בלאדן

המורד הבבלי הגדול

(מאת שאר־ישוב השומרוני)

מרודך־בלאדן היה תחילה שליט אחד האיזורים בבבל. הוא שלט שם בכפיפות לתגלת פלאסר השלי־שי ואחר כך לשלמנאסר יורשו. כל אותו זמן היה מעלה מס למלך אולם כשעלה בנינוה לשלטון סרגון, בא מרודך בדברים עם ראשי עילם ופרץ לראשונה את עול אשור. סרגון עלה על ארץ בבל ועשה בה שמות. אולם בעיר בבל עצמה הצ־ליח מרודך להחזיק מעמד שתים עשרה שנה כשליט עצמאי. שנים אלו היו קשות מאוד לתושבי בבל. חייליו של מרודך היו ברובם שכי־רים, בעיקר מבין שבטי ארם הנר־דים. מחוסר כסף נאלץ מרודך להעניק להם אדמות על חשבון אצר־לים בבליים בעלי אדמות. על כן רבים הבבלים אשר העדיפו את של־טון אשור, כי מרודך רדה בהם קשה.

מרודך סגן להגנתו שבבל לא תקום לתחייה ולא תעלה שוב על במת העולם לחרות ושלטון, אם לא תמרוד ולשם זה יש לאגור כוח.

אך כנראה שטרם הגיעה ההכרה הזאת לנבכי הנפש הבבלית שנה באות בשנים שלטו בהם זרים, כשים ואשורים. על כן נאלץ מרודך בסופו של דבר לברוח גם מבבל, כי

בוגדים מבית נתנו יד לאשור. אז מצא לו המורד שלארבצון־עמו מק־לט בעילם.

הכהנים והאצילים שבעיר בבל קיבלו את פני סרגון כפני „גואל", כי על כן הם היו הראשונים לסבל ולנטל המרד. הם הובילו את סרגון בתהלוכה חגיגית העירה והכתירו אותו כמלכה של בבל, בהענקם לו את התואר: „יד בל".

מעתה החל מרודך בפעולות מל־חמה חדשה. היא גיים שוב ושוב חיילים ואימנם. שוב נחל מפלה בקרב ליד מאתבורו, נסוג לאיבני בל ואף שם הובס. בנסיגתו שרף את הגשרים על הנהרות כדי להכ־ביד על צבא אשור הרודפים אחריו.

מעתה הוא פותח במעילות מדי־נית. הוא משגר שליחים לכל האר־צות הנתונות לשלטון אשורי וקורא את כל העמים להתאחד נגד מעצמת הדיכוי. יחד עם זאת אין הוא פוסק מלהטריד את השלטון האשורי בבבל על ידי התקפות פתע מן המארב.

כשעלה סנחריב לכסא המלוכה באשור ניסה מרודך שוב ליטול את השלטון בבבל. תשעה חדשים מלך בבבל החפשית. סנחריב מיהר לעלות עליו. ושוב היתה יד הצבא האשורי האדיר והמאורגן על העליונה. העיר בבל היתה לתל חרבות.

מרודך שהצליח להמלט ולהגיע לעילם מטיל את כל האשמה על העם הבבלי „הישן שנת עבדים גרצעים".

עתה הוא שם את מבטחו בבעלי בריתו במערב ומחכה לידיעות על נצחונות מצרים ויהודה.

פדי מלך עקרון מאיים בנקמה

מקווה שסנחריב יסגיר את חזקיהו לידיו

עקרון. פדי מלכה של עקרון מאיים לנקום את נקמת שביו בירושלים. לדבריו הושם בכל ימי השבי במהפכת ולא ראה אור יום. כן לא ייעשה למלך שבוי — טען.

אמנם חזקיהו לא הוציאו להורג כפי שדרשו זאת בעלי הברית המור־דים, אך רק מפחד סנחריב לא עשה זאת.

עתה מצטה פדי בקוצר רוח לנפי־לת ירושלים, בחצר המלוכה בעקרון מתלחשים שסנחריב הבטיח לו שבנטל בירת יהודה הוא יסגיר לידו את מלכה של ירושלים.

מזכור סידב פדי להצטרף אל ברית המורדים באשור, נכלא על ידי שרי עקרון והוסגר לידי חזקיהו.

כאשר כבש סנחריב את מרבית ערי יהודה וקיבל בלכיש משלחת כניעה מירושלים, שוחרר גם פדי משביו והוחזר לעקרון למלוך בה.

יש אומרים שהוא הוא אשר סיחה את סנחריב להפר את ההבטחה ולעלות על ירושלים למרות הכניעה והמס הכבד אשר הועלה.

הספיח כולו הפקר השנה

חמילוא. בהוראת המלך חזקיהו הוחל בהכנות לחלק מזון לא רק לתושבי ירושלים — כפי שהיה מהוב עד כה, — כי אם גם לאכרים המזולדלים אשר האוייב קצר את תבואת התורף משדותיהם ומנע את זריעת תבואות הקיץ.

כמו כן פקד המלך על כל בעלי אדמות להפקיר את שדותיהם לעניים. לא יוריד איש את ספיח שדותיו לעצמו. רק בכרמים אין לנגוע ואין להשתית את ענבי הבוסר.

על אנשי יהודה שהתכנסו לימי המצור ירושלימה לצאת את העיר ולשוב לאדמותיהם.

החשבונות עמדו במבחן

ירושלים. — בחוגים צבאיים כאן מציינים בסיפוק רב את העובדה, שהחשבונות אשר הקימו בשעתם עוזיהו ויותם בכל ערי יהודה עמדו במבחן המצור והוכיחו את ערכן הרב. כידוע התנגדו להכנסת אמצעי הגנה בלתי־ידוע זה רבים, מתוך נימוקי חסכון, וזה הדבר:

סוחרים צוריים סערו לעוזיהו על מתקן שהמציאו הצורים, המגן על שומרי החומות מחצי האוייב. מעל לשיגות המגלים נמצאים מבנים, עשויים מסגרות עץ או מתכת ומצופים דפנות, ועליהם מגינים. מאחורי מבנים אלה עומדים הקשתיים והקלעים. המבנה מגן עליהם מחיצי האוייב, ומאפשר להם לעמוד במלוא שיעור קומתם, לירות ולקלוע למרחק רב יותר. כל מושלי הערים הנצורות מציינים, כי מבנים אלה הפחיתו את מספר הנפגעים לאין ערוך. יש להדגיש, כי החשבונות אשר הותקנו בערי יהודה הם מסוג משוכלל הרבה יותר מאשר המקור הצורי.

עשרים קרבנות של אריות־טרף בתבץ

הכותים רואים בזה יד אלהי הארץ

שומרון. מאות נשים על ילדיהן הגיעו הנה מתבץ אחוזות בהלה, לאחר שזו הפעם השנייה בשנה זו התנפל עדר אריות על העיר בשעות היום וטרף טרף רב. שנים עשר יל־דים, שתי נשים וששה גברים נטרפו תוך שעה קלה, טרם הספיקו השומ־רים בעיר להטיל בהם חצים.

מזכור אירע דבר כזה לראשונה לפני חצי שנה. רבים מבין הכותים שהתישבו במקום לפני עשרים שנה, כשהובאו הנה על ידי סרגון מלך אשור, ברחו אז מהעיר מערבה לשכם או שומרון, כעבור זמן שבו למקומותיהם, בחשבם, שרק מקרה בודד היה כאן.

אך הנה פרץ שוב עדר אריות מגאון הירדן ועשה שמות בעיר. כל ימי המלוכה בישראל לא אירע כדבר הזה. הארץ היתה מיושבת בצפיפות. כעת היא חרבה מאוד וכנראה אולו גם מזונותיהם של האריות בגאון הירדן, על כן הם עולים פנימה לארץ לחפש טרף.

הכותים סבורים שאלהי הארץ שלח בהם את חיות הטרף כעונש על כך שהם הביאו עמם את אלהי־הם ואינם זובחים לאלהי הארץ.

כידוע שלח סרגון לפי בקשת גולי חמת כוהנים ישראלים מאשור שיחדשו את העבודה לאלהי ישראל בבית אל. בעת עולה הדרישה בפי הכותים להנהיג גם בשומרון ובשכם ובכל ערי הארץ את פולחן אלהי ישראל.

אלהי הכותים הוא נרגל. אלהי אנשי חמת — אשימא.

ביניתיים נותרו רק גברים בתבץ כדי לשמור על הבקר שלא יפול לטרף. עד כה נהגו להעמיד שומ־רים בגבולות העיר רק בשעות הלילה. כעת ישמרו גם ביום. כמו כן נחפרו מכמרות בשביל שבו עלו זו הפעם השנייה האריות.

הוחזרו הפלגשות

ארבע הפלגשות אשר נשלחו ללכיש עם המס הכבד כמתנה לסנחריב, נמצאו באחד האהלים הנטושים של המטה האשורי הראשי. מתוך חשש שהן נגועות במחלה האיומה לא ניתן להן לבוא העירה עד שיתברר כי בריאות הן. הן סיפרו שסנחריב גזל לעצמו את שתי הבנות של חזקיהו ואותן את הפלגשות חילק כמתנות לראשי הצבא. כשהחלה הבריחה רצו לקחת אותן עמם, אך רבשקה יצץ להשאירן, באמרו שיד אלהי ירושלים היתה באשורים על כן מוטב לא לנגוע בבנות ירושלים וכך ניצלו הנשים.

תגרה בשכם על הקרבת ילד

צרות בעקבות נשואי תערובת בין ישראלים לזרים

שכם. תגרה פרצה בין שני בתים בשכם כשאבי הילד רצה, בניגוד לרצון האם, להקריב את בנו לאל אדרמלך. שופט העיר האשורי פסק לטובת האם.

הריב נתגלע על רקע נישואי התערובת ששטו בארץ. בת משפחה ישראלית נישאה לאיש ספרוויים. כדרכן של נשים התולכות אחר בע־ליהן נטתה האשה אחר מנהגי ספר־ווים ועבדה עם בעלה לאדרמלך ועגמלך אלהי ספרוויים. אולם כא־שר בעלה רצה לבנות חג האביב להקריב את בנם בכורם, סרבה האשה בתוקף והוציאה את אחיה מבית אביה מבזק לעזרה.

בהופיעם בפני הנציב האשורי בעיר טענה האשה כי תבחר במחת מאשר לתת את פרי בטנה. אחיה טענו שתועבת אלהי ישראל הוא הדבר, ועל מעשים כאלה חרבה הארץ.

הנציב האשורי הביע את שאט נפשו ממנהג פרא זה. אמנם אין חוקי אשור מתערבים בפולחן הדתי של העמים ורשאי כל איש לעשות בילדיו כראות עיניו וכרצון אלהיו, אולם אם אחד הצדדים בוחל במע־שה, לא יתיר החוק האשורי להטיל את הדבר בכוח. הבעל רשאי לכל היותר לגרש את האשה, לשאת לו אשה מבנות ספרוויים ולהקריב את הבן אשר יולד לו ממנה.

בינתיים חספו אחי האשה את הילד מהאשה הישראלית ולקחתו עמם לבזק.

היש תקווה למצריים?

(מאת כתבנו ברפיזן)

כתבנו הצבאי של „דברי הימים" טולטלתי יחד עם מטהו של תרהקה משדות הקרב של אלתקה עד רפיח. הן תשערו בנפשכם שמצב רוחם של החיילים המצריים לא היה מהמשובחים ביותר, ואף על פי כן שמעתי מפיהם מלים רמות. מכל מקום מדברים רמות הקצינים הגבו־הים, רובם מארץ כוש שבדרום מצ־ריים. הם מטילים את אשמת הכש־לונות על תושבי מצריים הצפונית אשר נתנו בשלטון האצילים ובמל־חמות האזרחים. ישועת מצריים תבוא

— לדעתם — מידיהם, הכושים, שצעירים הם לשלטון.

אמנם קשים הבלי הלידה של מצרים החדשה המאוחדת, אך עתי־דה השושלת הבי"ח, הכושית, הרי רשם בתולדות מצריים כמו שגרשמה השושלת הי"ח.

ביניתים — כך סיפרו לי חיילים פשוטים — הגם המצרי מדולדל וסובל תרעת רעב. לדעתם מוטב היה שהפרעונים החדשים יתנו דע־תם להתזיר לאדמת מצריים את פוריותה ולאכרים את אדמתם שגש־דה מהם על ידי אצילים וכהנים. טרם הגיע זמנה של מצרים להיות מעצמה לוחמת.

לעומת זאת טוען תרהקה שפני אשור לכיבוש מצריים, ומוטב שהמצ־רים יבטיחו קודם את ארצם מכיבוש זרים ואחר כך יפנו לתיקונים בפנים הארץ.

וכך נוצר המצב שאמנם מצרים היא מאוחדת בידי שליטים כושיים, אך חלשה היא מאוד למרות אחד דותה.

אלויסיה סופחה לאתונה

שמן הזית מאתונה מתחרה בשמן הזית הישראלי

סאלאמיס. אצילי אתונה הצליחו לספח בלי מלחמה את חבל ארץ אלויסיה לחוף הים מול סאלאמיס.

בעוד ספרטה בורחת עומדת שניב רבות במלחמה על הרחבת שלטונה על שבטי יון המפורדים, מתרחבת אתונה בדרכי מדיניות וכיבה. אצר־לי אתונה שרחו לגמרי את שלטון המלוכה רוצים להוכיח לעם שאפשר להרחיב ולהעשיר ארץ גם בלי מלכים ומלחמה.

באחרונה התפתח בירדן הוית בסביבות אתונה והוא אחד ממקורות העושר של הארץ. עד כה שלט בשוקים שלטון מוחלט הוית מארץ ישראל. כעת החל השמן מהוית האתונאים לרחוק את רגלי הסוחרים הישראלים והיהודים.

משטר שרים גובר על מלכים

— מאת כתבנו ביזון —

במשך מאת השנים האחרונות התחולל במדינות יון תהליך מדיני ששינה את המשטר מיסודו: המלך כה נעלמה או הוגבלה במאד, ותח־תיה עלה לשלטון מעמד השועים, היא ה„אריסטוקרטיה". המלכים, אשר קבצו את תושבי הכפרים לעיר אחת, עשו זאת ע"מ לחזק את של־טונם. ואמנם היו הנתינים תמיד במחזי עינו של המלך, אולם עתה יכלו לראותו גם הם, ולהבחין בחול־שותיו ותכונותיו השליליות, אשר בלטו למדי בחוג הצר של העיר. הרוסנים והרוגנים שוב לא היו בר־דים; הם התארגנו וקשרו קשרים בקלות רבה יותר בעיר מאשר בכפ־רים המזורים, כבעבר.

תנאים נוחים אלה גרמו לירידת הממלכות ועליית שלטון האצילים־השרים כמעט בכל חלקי יון. האמ־תלות הישירות להדחת המלכים היו שונות בכל מקום ומקום. בהתאם לתנאיו המיוחדים. בכמה מקומות הודח המלך בגלל שלטון המס ורשע; באחרים — כשהמלך מת והותיר אחריו ינוקא או איש לא־יצלח למלכות, ואז תפשו האצילים ברסן השלטון. היו מלכים ששאפו להגדיל ולחזק את שלטונם, ואז ריס־נום זקני המועצה וכפום לחתום על חוזה עם נחיניהם, בו התחייבו למ־שול כתוק, לעתים הוגבלו סמכויותיו של מלך כזה עד כדי כך, שהוא הפך לפקיד בלתי חשוב במדינה; הכה הממשי עבר לידיים אחרות.

מלוכה בעלת תפקידים מוגדלים ביותר קיימת עתה בספרטה; מלך שהפך לפקיד גרידא ממהן באתונה. למעשה היו תפקידיו של המלך מוג־בלים כבר בזמנים קדומים, והיה צו־רך אך להרחיב סייגים אלה.

המלך הוא שופט עליון, אולם גם ראשי השבטים והמשפחות ראויים לשמש כשופטים. המלך הוא כהן עליון, אולם תמיד היו במדינתו מש־פחות מסויימות שבידיהן היתה החזקה על כהונות שונות. מעולם לא היה המלך הנושא הבלעדי של שיפוט או פולחן.

כדוגמה נאה לירידת המלוכה ועליות השרים נוכל ליטול את אתונה, שהקדימה בזאת את שאר ערי יון. המלך האתונאי הוחלש בראשונה ע"י בחירת אציל כ„פולי־מארך" דהיינו — שר צבא. תפקיד שמילוון לפני כן המלך. לאחר זאת הגחיתה משפחת האצילים בני מדון את המהלומה המכרעת על המלוכה; תפקידיו החשובים ביותר של המלך נמסרו לידי ארכון, או עוצר. הארכון נבחר ע"י העם מבין בני משפחה זו, וכיהן כל ימי חייו. לפני כיובל שנים נקבע, שהארכון נבחר רק למשך עשר שנים, וכן המצב כיום. מלכים מבני משפחת המלכות הישנה מוסיפים לכהן ככוהנים עליונים ושופטים במשפטים הקשורים בדת. הפקידים משפטיים ממלאים גם העולמארך והארכון. אולם בספרטה, דרך משל, הותירו בידי המלך אך ורק את הנהגת הצבא בזמן מלחמה, וכן גם בארגוס. את מקום המלך תפשו, כאמור, האצילים.

לעתים השתלטה משפחת האצילים אליה השתייך המלך, בבקוריגתוס; שם עלתה לשלטון משפחת הבקחיא־דים. אולם ברוב הערים שותפו כל משפחות האצילים בשלטון.

בני משפחות אלה מחונכים מיל־דותם למשול בדרך המובה ביותר, ויש [illegible] כי עד עתה פורחות המדי[illegible]. האצילות והן מנוהלות בכשרון ובתבונה.

עתה נאסף החומר החוקי הגלמי, אשר מחוקקים יעבדוהו, ישכללוהו ויכללוהו בקבצי־חוקים. מבחינות אלה שלטון השרים הוא חיובי ומו־עיל; אולם נשקפת הסכנה שחוגי אצילים מצומצמים אלה יתנהגו, הם ותרבותם הגבוהה; ואם לא יפנו מקומם למשטר אחר, יביאו כליה עליהם ועל נחיניהם.

ומקרוב, מקרוב מאוד הן ראינו זאת. וכי לא שלטון השרים הוא אשר הביא כליה על מלכות שומרון?

פסח סנחריב

על פסח מצריים נוסף פסח חדש. ראוי הוא הנס אשר ארע לנו הלילה להקרא בשם פסח סנחריב.
כמבצרים שוב היתה מכת אלהים בצבאות אוייב.
נפלו בכורי חייליו.
ועל ירושלים פסחה המגפל. פסח מלאך המוות.
היתה בנו חרבו של סנחריב להשמידנו ערים נצתו
ונשמו עוד מעט כסדום היינו ולעמורה דמינו.
היתה ציון — כדבר הנביא כסוכה בכרם, כמלונה במקשה.
ואז ארע לנו הנס הגדול הזה.
זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו.
פסח סנחריב הוא לירושלים הללו־יה.

הוצאת אהרן רוט ת.ד. 8022 ירושלים